

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL: lei 2,50 ANUAL
— ABONAMENTELE SE FAC NUMAI PE UN AN —

ANUNȚURI:
— Linia pe pagina 7 și 8 bani 20 —

ALEXANDRU IOAN I GUZA

NOTELE SĂPTĂMĂNI

STATUA LUI CUZA-VODA

La Iași, în fosta capitală a Moldovii, de unde a pornit și unde s'a făurit Unirea Principatelor, se desvălește azi statua Domnitorului român care a avut norocul să înfăptuiască această Unire, statua lui Vodă Cuza, acela care stă și va rămâne de-apururi la temelie statului român.

Desvălirea statuei se face cu fast și solemnitate deosebită, după cum se și cuvine, și, după cum se cuvine unui înainte-mergător, M. S. Regele Carol, făuritorul României independente, merge să-l ducă prinsoasă Său de admirație.

Pentru nimeni în țara aceasta, — spre marea ei laudă — nu trebuie să se mai spună că a fost Alexandru Ioan I, cine-a fost Cuza. După aproape cincizeci de ani, amintirea lui e încă viu înscrisă în inima poporului, care de multă vreme amestecă numele lui Cuza printre numele eroilor lui legendari.

Ce-a făcut Cuza, ce-a să merite această înrădăcinare a amintirii lui în popor, ni se pare a fi amintit de bine sintetizat în inscripția așezată la picioarele statuei — se desvălește astăzi.

Cuza-Vodă — în searta lui domnie de șapte ani — a pus temelie Statului Român.

El a intrat în Unirea și a făcut din două provincii orientate o țară respectabilă.

El a readus în patrimoniul național a șasea parte a pământului strămoșesc închinat mănăstirilor grecești; — și, prin afirmarea autocefalității bisericii române, a înălțat pentru todeauna înălțările Patriarhiei de la Constantinopol, în afacerile religioase ale Statului.

El a împroprietărit, cu pace, 600 mii familii rurale și a făcut pe țărani cetățeni liberi.

El a suprînat privilegiile de clasă — și, prin organizarea Tribunalurilor, Curților și Curțel de casafie a pus bazele dreptății, una și aceeași pentru toți.

El a creat școlile și Universitățile — și prin obligativitatea învățământului a dat avântul necesar culturii românești.

El a organizat puterea militară română — chemând prin sorți pe toți tinerii la apărarea patriei.

În sfârșit prin puterea voinei Lui, a întemeiat nedreptățile succedanței naționale, pentru că a rupt pactul politic impus de străbuni în 1857 și a izbutit să obțină în 1859 — de la marile Puteri — recunoașterea dreptului de a ne alegeți înșine așezăminte politice, fără amestecul străin. Această mare izbândă politică a făcut posibilă libera noastră constituire la 1866 — și înălțarea Dinastiei Române prin M. S. Carol I, din ilustra familie de Hohenzollern.

Citind rândurile acestea s'apare în bronz nepieritor; viitorul va putea înțelege ce aurore de glorie a adunat Cuza în cei șapte ani de domnie ai săi și asupra lui și asupra marilor săi sfetnici, printre cari cel dintâi e Mihail Cogălniceanu, va putea înțelege de unde umbra uriașă ce Domnitorul Cuza a întins în jurul și în urma lui în istorie. Din rândurile aceste va fi alcătuită de aci înainte, în chip nepieritor, pagina de istorie, atâta timp controversată, care va cuprinde domnia lui Cuza.

Statua ridicată și desvăluită în fața M. S. Regelui și în entuziasmul întregii țări, însemnează recunoștința, slava ce se datora Domnitorului Cuza, precum însemnează și pilda abnegației și a sacrificiului de sine.

A. A. D.

Din vremea lui Cuza

IN MUNTII DORNII *)

Eram de vro douăzeci și șase de ani, cum e omul mai în putere; că ce-i slăbiciunea pe atunci nu-mi venia a crede ce-i, nici în gând nu îmi venea că o ajunge ce am ajuns; de toți feciorii din sat nici habar n'aveam. Numai Pavel Țiganu mă trântia; Pavel Țiganu rupea în mâini vârgă de fier cătușii degetul de groasă.

Era într-o primăvară pe la Sfetele Georgi; nu era mai cald și mai frumos de tot la munte ai fi șezut. Căci cânta și se îngăna prin cele cruci de molid de-si făcea de cap. Câmpul și pădurile miroseau a smirnă și tămâie de gândac că vine raiul pe pământ; toate luncile și bălțile erau îmbrăcate în brăbăn.

Într-o dimineață numai ce văd din șoprușul casei doi plăeși venind cât îi țineau picioarele, în spre casa noastră, și când ajung nici nu mai dau binețe, ci îmi zic să mă îmbrac bine și să merg la primărie. Plăeșii au mers mai departe, eu m'am îmbrăcat și am coborât în sat la primărie. Acolo erau mai mulți feciori, și iată că printre ei era și Pavel Țiganu. Din primărie ieșe primarul cu doi vătăjeși săi plăeși, se uită ce-i suntem și ne zice: Băeți, luați seama ce v'oiți spune: Domnul nostru Cuza-Vodă umblă prin țară să vadă de traiul oamenilor care cum trăiește și din ce se hrănește, și până acum a văzut toată țara numai cotu' ista al nostru a mai rămas. Pe mâine dimineață când s'a sămceala de ziuă, voi să fiți la Broșteni. Voi ca feciori de munteni să vă așătați în mândri, când vă va întreba pe careva ceva; să-i răspundeți răspicat și fără frică, că Măria Sa nu-i omul căruia îi place umilinta.

Ei am mers repede acasă mi-am luat merinde, pască și ouă roșii, că nu mai era o săptămână după Paști. M'am dus la ceafalți feciori, și hai la drum băete, ziua toată până în seară, noaptea toată, tot cântând, hăulind de s'ar fi speriat de noi și hanul tătarilor, și când s'a sămcealat de ziuă și noi am fost în Broșteni.

Cuza-Vodă trăsese de mas la boerul Bolomei. Am mers la curtea boerului și un om de-al curții ne-a pus rând tot patru și patru, și ne-a spus că Măria Sa îndată ese. Am așteptat dar nu tocmai mult, dar nu știu cum era, că amu tremuram și amu limi era prea cald, și așa cum așteptam, numai ce văd că ese un domn în cerdacu' curții, s'a plecat puțin înspre noi, și acei domn era Cuza. Noi am strigat de trei ori să trăiască, de-a clocotit toată apa Bistriței. Cuza-Vodă era un om nu tocmai mare dar avea așa o făptură că, cum l'ai văzut, l'ai și îndrăgit, de și nu era de tot frumos. Când se uită la om, părea că te înfioară, dar tot atunci părea că acei fior se prefăcea în mângăiere. După Măria Sa au eșit alți vro cinci domni mari, între cari era și boerul Bolomei pe care îi știam mai de mult. Cuza-Vodă a venit la noi a dat mâna cu tinea și cu Durzău, și ne-a întrebat că de unde suntem; noi i-am răspuns că din Dorna. Ne-a mai întrebat căle și mai câte, și pe lângă altele văzându-ne fercheși și rumeni la fețe, ne-a mai întrebat dacă ne sunt dragi fețele.

Pe atunci nu erau drumuri prin părțile muntelui ca azi; drum de căruță era numai spre Tuldeș; încoace erau numai plaiuri și cărări de călărie. Vodă-Cuza știind că drum de trăsură nu-l a luat-o pe jos dimpreună cu ceafalți tovarăși ai lui. Noi patru mergeam înainte arătând drumurile și locurile, Vodă cu ceafalți boeri după noi și în urma

lor veneau alți feciori cu caii de căpăstru ducând pe dânșii tarhatu' și merinde pentru Vodă și boeri.

Nu mult am mers și am eșit din sat, am intrat în pădurea parfumată de mirosul florilor de primăvară, unde frunzele tinere ale copacilor îți dau mirosul lor plăcut a tămâioasă. Văzându-se Vodă și boerii legănați de aerul cel plin de viață al muntelui, au început cu toții a cânta, de și codrii asculta și valurile Bistriței se alina. Dar unul din boeri, om cum e mai frumos, cânta de pe toți îi întrecea: la acel boer îi zicea ceafalți „Vasilache”. (Poate era Vasile Alexandri.)

Îmi aduc și acum aminte cum s'a început cântecul:

*Ce s'aude, ce rueste
De ce valca clocotește?
Ce s'aude, ce răsună,
De ce codrii se adună?
Poate-i vijor ori furtună?
Nu e vijor, nici furtună
Dă'e zi de voie bună.
Codrul stă și ne privește
Așa stă și amuște
Dar colo cel vârf de munte
Își arată a sa frunte
Și strigă cu veselie:
Păe și noroc să fie,
Toată să se veselască,
Vodă-Cuza să trăiască.*

Și așa prin cântece și veselie am ajuns într-o preluță cu iarba verde ca masa și moale ca bumbacul.

Toți s'au așezat pe iarba verde, cu toții ne simțeam una; boeri și munteni și Cuza-Vodă părintele nostru; boerii au așternut masa pe iarba verde ca masa, au început a mânca, iar Cocărdan a scos fluierul din săsag și a început a cânta de și Vodă se mira.

În ziua cea era veselie cea mai scumpă de sub soare.

După ce ne-am sculat toți de la masă, am pornit-o cu toții, am trecut prin satul Pipirig, și iarăși prin păduri.

Nu departe de noi pe un deal auzim un sforăit de cal și un strigăt de groază care semăna a fi de femeie.

Grăbim cu toții într'acolo, că vedeam că cineva e în primejdie. Cuza-Vodă mergea înainte cu pușca la mână gata să tragă, dar țipetele se auzau din ce în ce mai desăbădăite; un moșniț de fiară sălbatcă se auzi în apropiere; și cățal nămăza potzu; Cuza-Vodă a ajuns la locu' întâmplării. Oțelită frumosească luma dinău, ținea un cal de căpăstru; calul sfecăia și bătea-nocotnit din picioare; și numai lăscășii vaspași o mămăliță de urs stașgata să se repeadă asupra calului. Cuza-Vodă n'a mai stat pe gânduri, a tras oțelul, o limbă de foc s'a îndreptat spre fruntea fiarei sălbatce.

Cuza-Vodă a mers la copili, a nătat-o pe frunte, i-a vorbit cu o dragoste părintească, i-a dat un ban de aur zicându-i: Ține-măcst ban, du-l și-i dă la părinții tăi, și spune-le că tu l-ai dat Cuza-Vodă, și în toată viața ta adu-ți aminte de cel ce ti-a dat acest ban, scoțându-te și de la moarte.

După această întâmplare, am luat-o înspre muntele Bărnariului, și am tot mers până la lăserat. Peste noapte am petrecut cu toții lângă un foc cât toate zilele de mare; cerul se lumina de la para focului nostru, stelele păreau că stău și se uită țintă la noi. Doi plăeși vin cu o căprioară pe care o vânașe prin acele păduri pline de sălbăticiuni. Cât al

*) Din revista de folklor „Lea Creangă-Băciad”.

bate în palme, căprioara a fost friptă pe țigle și toți roată împrejurul focului, fără deosebire, domni și munteni, am ospătat boerește. După mâncare, Cocărdan scoate fluierul de la brâu, începe a trage la doine voinicești, și de la doină a venit la horă și hora s'a încins pe iarba verde sub cerul albastru presărat cu stele, și fără deosebire, boeri și munteni am jucat hora; și Vodă-Cuza striga în joc mai frumos de cât cel mai jucăuș fecior din sat. Acea noapte n'oi mai uita-o câte zile o'i trăi. Nici pe Cuza-Vodă nu l'oi uita până o'i pune mâinele pe piept.

Isprăvind bătrânul cu povestirea, două lacrimi mari ca bobul și limpezii ca cristalul se lunecău pe obrajișii lui supli de bătrânețe și poate și de suferință.

Teofil Bizom

Vatra Dornei, Bucovina.

PENTRU CENTENARUL
RAPIRII BASARABIEI

I

Basarabia: fiică a babei Doamna! tu jucăi odată, în horă, lângă Basarabi și lângă Mușetești.

Cine știe cât plângi tu, când îți aduci aminte de acei flăcăi viteji!

Cine știe cât plângi tu, acum, când vezi că răpitorii tăi, eschimoși de la nord, sărbătorește cu alaiu' împlinirea a 100 de ani de la răpirea ta?

Cine știe cât plângi tu când îți aduci aminte că ai strălucit secole, printre pietrele nestimate ce împodobeau coroanele voevozilor Români?

Cine știe cât plângi tu de dorul surorilor tale: Muntenia, Moldova, Bucovina și Transilvania cu care nu te ai mai văzut de amar de timp?

Încetează plânsul! Speră în Dumnezeu! Dumnezeu va distruge și pe și tot el va distruge și pe răpitorii răpitorii tăi!

Muntenia și Moldova nu scăpat de asupritori. Își va veni rândul și tie și celorlalte surori răpite și ele cu și tine! Voevodul de azi al Munteniei și Moldovei, crește un zmeu care va fi împăratul Românilor! În curând o să-i vezi că te cheamă în scumpe ta familiei Zmeu se va intitula:

„Domn autocrat, peste toată țara Ungro-Română, și dincolo de Carpați și încă al țării Tătărești, dulce Amaluzului și al Făgărașului, Doma banatului de Severin, autocratul ambelor păruri pe toată Duna, pândă la ocean și al orașului Siliștră”.

Români nu te uită Basarabia! Ei știu că în tine găsește urmașii de al codrenilor. Tigheciul tău despre cari se zicea odată: „Cinci Tâmburi de crâm pitește mai mult de cât zec de burgeac și cinci Moldoveci birușce pe zec Tâmburi de la Crâm, în cinci codreni bat pe zec Moldoveci”.

Ei știu cât pretuștii tușii și spusele lui Ștefan Vodă, care, prin moșul său Ion Tâmbac, vorbea astăzi Senatulul vnezian: „Este der ce amint mare nece ca Moldova care este zidul de apărare al Poloniei și al Ungariei să nu fie prăvălită cel puțin acum, când Turcii se pregătesc a lua Chilia și Cetatea albă; care sunt tot ce poate fi mai important pentru Moldova”.

Ei știu că Ștefan Vodă atât de mult ținea la păstrarea cetăților tale, Chilia și Cetatea albă, în cât și-a pus viața în pericol pentru apărarea lor și moartea i s'a grăbit din cauza unei răni dobândită la asediul Chilie. Ei știu că despre cetățile tale, Chilia și Cetatea albă, sul-tanul Mahomet al II-lea zicea: „Până când Românii stăpânesc Chilia și Cetatea albă, iar ungurii Belgradul sârbesc, până atunci nu vom putea birui pe creștini”.

Basarabie! Nu dispera! Românii
sunt puși de lei. I-ai văzut la Cahul
și Ioan Vodă, câtă spaimă băgase
în Turci!

II

Nistrule știi tu cum ești cantat
peste Prut:

„Nistru apă Românească
„Ce spumează printre stânci
„Îngropând dușmanii în vălvoarele-
adânci.

„Nistru ale cărui unde în zilele cel
grele

„Apară, în loc de armă, hotarele
țării mele.
B. P. Hașdău.

„Lângă Nistru, multă urdie Tătă
rească.

„Napraznic se ucid: cu glota Ro
mânească.

„Sus pe câmpul Nistrului

„Sub poalele Cerului

„La coada Ialp ului,

„Unde fat zincoaiicii

„Și se adapă Leoaiicele.

V. Alexandri.

De sigur că nu știi, căci:

„Din Hotin și până la mare

„Vin Muscalii de a călare

„De la mare la Hotin

„Mereu calca ne-o așin.

Eminescu.

III

Românie! țară bună și blajină,
de dușmani, n'ai mai avut hodină.

Tu ai fost pururea nevoită să te lupți
contra unor vecini puternici și la-
comi pentru apărarea existenței tale
și această luptă neîntreruptă, nu ți-a
dat resflu, mult timp, să te desă-
vârșești după dorință în știință și
civilizațiune. În megieșile țării, ai
avut dușmani, în loc de prieteni cre-
dincioși cum meritai. Ungaria, Po-
linia, Turcia și Rusia s'au întrecut
care mai de care să te sfășie. Tu ai
avut trebuință numai de un prie-
ten credincios ca să te poți înălța,
încă de mult, până la cea mai înaltă
treaptă de dezvoltare în știință și
putere. Tu meritai ca mai ales Ru-
sia să-ți fie recunoșcătoare.

Rusia, mulțumită multor filii ai
tăi, a înaintat în știință și așeză-
minte de cultură. Dacă ea ar fi fă-
cut săi ar face azi fapte de ajutor
pentru tine, aceste fapte n'ar fi un
dar, ori o jertfă, ci o părțică din
ceea ce-ți datorește.

Rusiei i-ai dat:

1) Pe un Petru Movilă, care a fost
mai întâiu ostaș viteaz sub zidurile
Hotinului, iar după aceea, îmbrăți-
șând preoția, a fost mitropolitul
Chievului și este neuitat în istoria
bisericeii Rusești. Acesta, ca un ade-
vărat ostaș al credinței răsăritene
creștine, este cel dintăiu care a în-
temeiat în Rusia Academia lumea
celor mai înalte științe sub nume
de „Colegiu”; așezăminte care în-
florește și azi sub numele de acade-
mia teologică a Kievului și prin
temeinicia învățătorei științelor teo-
logice, servește spre laudă întemea-
torului său.

2) Pe călugărul român, Paul Be-
rendi, nepotul unuia din pretenden-
ții scaunului Moldovei care a com-
pus lexiconul Româno-Slavon și
prin aceia a pus întâia temelie la
lexicografia rusească, care mai
înainte n'a fost în ființă.

3) Pe Nicolae Cărnul, boer spătar
din Moldova un poliglot rar pe
timpul său, care a fost solul țării
Alexiu Mihailovici la Peking. A-
cesta a fost învățătorul și educato-
rul lui Petru cel Mare, țarul Rusiei,
și dacă a isbutit să întipărească în
inima școlărilor săi, a lui Petru
cel Mare, sentimente adânci și idei
înalte, pe care le-a arătat în tim-
pul împărăției sale, renăscând și
cultivând pe Rusia cea necultivată
înainte de dânsul, apoi Românii cu
înfrâșneală se pot fâli că au fost
luminătorii și cultivatorii Rusiei.

4) Pe Domnitorul Moldovei Du-

mitru Cantemir, după depărtarea
sa din Moldova, care a fost cel mai
credincios și mai folositor sfetnic
a lui Petru cel Mare în trebile poli-
tice și luminării Rusiei; el a fost
intemeietorul academiei științelor în
Rusia, ale căreia așezăminte și
statute le-a făcut după planul ma-
reului filosof Leibnitz.

5) Pe Antioh Cantemir, fiul lui
Dumitru Cantemir, care a fost cel
mai mărit poet al Rusiei pe timpul
său, despre care și Farni, cel mai a-
dânc cunoscător al literaturii slave
zice: că el (Cantemir) a fost întâiu
intemeietor al adevăratei poezii ru-
sești. Mai presus de acest Antioh
Cantemir n'a fost nici Lomonov.

6) Tot fiu român a fost și Heres-
cul (Herascov) bărbat neuitat în is-
toria luminării Rusiei, carele a fost
și întâiu curatoriu al Universității
din Moscova.

7) Sunt măturii diplomatice do-
veditoare că Rusia nu odată a che-
mat din Moldova în slujbele sale
bărbați de cei mai luminați și mai
iscusiți începând de la scriitorii de
chriseioace domnești și până la doc-
torii și preoții, ba aflăm dovezi că
țarul Rusiei Mihailovici, prouân-
du-și să organizeze pravilele țării
sale, au cerut de la Moldova copii
de pe pravilele ei și despre obiceiuri
pământului ei, spre a se închi-
pui la scopurile sale cele înțelepte
și creștinești. *)

România ai avea multe de citat,
asa:

Neumăratele și marile sacrificii
făcute de neamul Românesc în inte-
resul Rusiei, cu ocazia războaielor
întreprinse de aceasta contra Tur-
cilor.

De e urma acestor războaie țările
Române, rămăneau ca după un po-
top, sleite de toate puterile.

Recunoștința Rusiei ai văzut-o
scumpă României și în 1877.

S'a legat ca să ne respecte inte-
gritatea teritoriului țării.

Marele duce Nicolae ne-a chemat
în ajutor la Plevna.

Fiii României s'a luptat ca niște
lei, salvând onoarea marelui impe-
rii, ale cărui armate într'un mo-

ment dat de erau să fie aruncate de
Turci în Dunăre.

Rusia te-a răsplătit cu răpirea
celor trei județe din Basarabia, care
ni se redăduse de tratatul din Pa-
ris!

(Va urma)

N. P. Deleghios

Locuinare cetății Hotinului

Din Hotin și pîn' la mare
Vin Muscalii de-a călare
Și din Mare la Hotin
Mereu calca ne-o așin.
(Eminescu)

... Hotine, Hotine,
Păzește-te bine,
Că Muscalii vine
Cu oaste spre tine...
(Cântec vechiu)

Hotine, celate măiastră,
A' tale îndrăznețe ziduri
De secoli, supt bolta albastră
Își deapănă a lor amintiri...
Tu pare că-mi spui la ureche
De numele multor străbuni,
C'e'n lungu-ți strădanie veche
Pliniră mărețe minună

Întru zidurilor tale
Ascuns-ai tu cuib de eroi,
Când dușmanii pus-au la cale
Vre-un plan mișclesc de război
Și'n toiu bătăii zorite,
Chemări spăimântate de-amor
Supt bolțile tale umbrite
Făr' matu-și-au strigătul lor ...

Dar tu, lângă Nistru aproape,
Ai stat neclintit, fără frică,
Deapururi dincolo de ape
Cum val peste val se ridică
Privind — și-ți ochiași de departe
P' cei doritori a te nfrânge,
În ei trimiteai numai moarte —
Ior Nistrul curgea numai sânge...

... Curg plumbi scurtători de vieși
Pe 'ngustel tale ferestre;
Arcașii timet otrăvite săgeți
De sus, de p' înaltele-ți creste:
Cu raier de moarte prin aer
curgeau.
Cu grindeni, ca nor de lăcuste...
S'într'una flintași nevăzuți secerau
Din dos de crenguri înuste.

ALEXANDRU ION I

Veghia în clipitele-acele
Plădeși cu stejari în pădure,
Cu trup ferecat în oțele,
Cu brațu 'ndărjit pe secrete —
Flamură vitează din oastea mol-
dovă.
Crescută la plug și 'n războae,
Abia așteptând ca să vânture 'n
pleavă
Pe cine-a purces cu bălac...

Și'n lungu-ți veacul de mărire,
Hotine, tu multe văzuși,
Mai grele de-odă la 'mplinire,
Mai crunte ca 'n timpul de-acuși
... Veni războaiet din stepe —
Tătarii, în horde barbare,
Pe aprigi gonaci și sirpe,
Părjolu 'ntinzând de-a călare.

Și multora armii de Leși
Atâtor trușaii Cusimiri,
Ades a cu'n pumn de plădeși
Opritu-li-ai drumul cumplit
Supt vechile tale ziduri...
Tot Nordul știa 'n depărtare,
Și teamă era 'n Răsărit,
Și teamă la Sud, până 'n Mare,
Și mult mai departe de Istru
Șita cre-un Sultan baiazit
Că-ți tare Hotinul la Nistru
Și țara lui Ștefan e tare...

Dar, vai, cât d' vitregă fu
A soartei orândă cu tine,
Și-amară rușine căzu
Pe gloria-ți veche, Hotine,
În ceasul nedreptei răpiri
Când jalea lăsându-ni-o nouă,
Străinul cu suflet de sbiri
Ți-ară Moldova în două!

Tu-ți știi și pe Ștefan-cel-mare
Cu-al săi păcălabi de Ținut;
Pre Rareș, pribeagul cel care,
Fugind peste-a țării hotare,
Amar fu de soartă bătut;
Și-ți știi pe Bogdan Lăpușneanu
Ce mult i-a plăcut d' Hotin,
Pe Vodă Ioan Moldoveanu
Cu suflet temut de creștin —

Vai fie, că zilele-acele
S'au dus, nu mai vin înapoi!
Depart, sub pietrele grele
Dorm azi legendarii eroi...
Odată cu ei a opus
Hotine și faima ta mare —
Iar timpul mai nou ți-a adus

*) Note dintr'un discurs al lui Alexan-
dru Hașdău

STATUA LUI VODĂ-CUZA

(ce să desvălește azi în Iași)

Greș val și cumplită cercare!

Oâci stema Moldovei căzu
Pe trisele tale ruine —
Și 'n urmă... nimic nu mai fu
Pldcut și 'nșeles pentru tine...
Văzuși cum ai țărîi bo ri
Îți uită de neam și de limbă,
Cum năamul se stinge 'n dureri—
Și-ai plâns că Moldova se schimbă!

Apoi, copleșit de dureri
Plecatuși-ai fruntea spre moarte,
Un leu istovit de puteri
Ce singur, nevrând să-și mai
poarte
Un trup ce-î nevrădnic de seamă,
Așteaptă 'n cârăr, și-ar vrea
Ca șerpi viața să-î ia
Și corbii să-î smulgă din coamă...

Astfel, îndelung peste tine
Utlarea căzu ca o ceată...
Iar bolților tale 'n ruine
Doar vântul li dete viață,
Furtându-și răsufu sinistru
Prin țarbă ta nou-răsărită,
Din sân: străbun plămădită,
Și secoli deardândul stropită
Cu roua bătrânului Nistru...

Și dintr-ă tău somn te deșteaptă
Și fruntea-ți înalță, Hotine!
Treci în juru-ți îndreaptă
Și ascultă... Din juru-ți de tine
Vin doine purtate pe vânt
Și grauri de mult cunoscute —
Ești tot pe-al Moldovei pământ
Și-î vie a Moldovei virtute!

Și 'n sufletul nostru 'n neșters
Acest mare dor ne împlinir:
Întoarce-se Nistrul din mers,
Ori alta cu mult mai cumplit
De-ar fi să se 'ntâmple, să vie!
... Noi însă cu toți jurăm
Hotinul Moldovei să-î dăm
Și Nistrul hotarul să-î fie!

La noastră îndrăzneată strigare
Din somn tresări-vei, Hotin,
Și umbra lui Ștefan-cel-Mare
Atunci va pluti este tine,
Când, groaznici, cu armele 'n
mână,
Noi, toți cei de-o limbă și-o lege,
Striga-vom cu armele 'n mână:
Trăiască armata română —
Și 'nvinod olteazul i Rege!

G. Săpunaru.

Convorbiri astronomice

CUTREMURELE DE PĂMÂNT

Sunt mulți cititori, și mai ales cei din susul Moldovei, cari ar dori să mai cunoască câteva amănunte asupra cutremurelor de pământ. Voi rezuma aci câteva amănunte din interesanta scriere a d-lui Stanislas Meunier, intitulată „Les convulsions de l'écorce terrestre”.

Sgomotele ce însoțesc cutremurele sunt foarte diferite și au fost comparate cu bubuitul tunetului, cu salvele de puști, cu sgomotul ce-lar face nenumărate camioane greu încărcate, etc.

Sunt însă catastrofe când nu se oude nici un zgomot. Se aud apoi uneori detunături teribile, subterane, fără să aibă loc cutremure de pământ.

Cutremurele se impart în două clase mari: verticale, cari te saltă și ondulatoare, cari te leagănă. Un cutremur vertical, de cele mai multe ori e urmat de un cutremur ondulator. În regiunea Vrancei, la 12 Mai așa s'a întâmplat.

Une ori solul tremură ca o gelatină. Dacă vibrațiile sunt mari, locuitorii sunt apucați de greață, ca și cum s'ar afla pe bordul unei corăbii legănată de valuri. E rar ca numărul zguduitorilor să se reducă la o zguduire unică și violentă. Zguduitorile se pot repeta zile, luni și une ori ani de zile. Durata zguduitorilor se evaluează în secunde.

Ajung însă 30 de secunde ca devastarea să fie completă. Caramicciola din Ischia a fost distrusă în 16 secunde. Terenurile moi, nisipoase, sunt mai expuse să sufere din cauza cutremurelor, de cât terenurile compacte, ca granitul de pildă. De cele mai multe ori, se simte cutremurul pe o coastă a munților, pe când de cealaltă parte nu se simte. Așa a fost zilele trecute. Cutremurul, având centrul lui în Putna, s'a întins până la Botoșani și până la Zimnicea, dar dincolo de Carpați, deci mult mai aproape, nu s'a simțit nimic. De obicei, localitățile expuse la cutremure, se află totdeauna în apropierea unui șir de munți. Cele mai multe cutremure, la noi în țară, le simt cei din județe Buzău, R.-Sărat, Putna și Bacău.

Dacă cutremurele sunt puternice se produc crăpături în pământ, cari au une ori lungimi de sute și mi de metri și largi de 20—50 centimetri. Alte ori, crăpăturile sunt atât de mari în cât înghit oameni, vite, case, sate întregi. Se produc de asemenea și emanațiuni gazoase, aruncări de ape, etc.

Se numește *epi-centru*, regiunea în care cutremurul de pământ atinge maximul lui de intensitate. Astfel, la 12 Mai epicentrul se găsea pe o elipsă ce cuprindea Focșanii, Odobești, Panciu, Mărășești și câteva alte localități dinspre vest.

Mai departe spre nord și spre sud, cutremurul a fost mai puțin puternic; de unde în raza epicentrului cutremurul a atins aproape gradul IX de pe scara Rossi-Forel, la Brăila și Galați era numai VI—VII, la București de gradul III, la Zimnicea de gradul II.

În regiunea Buzăului și a Focșanilor, există un centru seismic important, din cauza unor mari rupturi ale terenurilor subterane, datorite cotului brusc pe care îl face Carpații. La 1888 un cutremur mai mare de cât cel de acum a făcut mari ravagii în Buzău și R.-Sărat și nu e an să nu se simtă câteva cutremure în acele regiuni.

Noroc, că nu există în acea parte un oraș mare cum e București, căci în acest caz, un cutremur ca cel de la 12 Mai 1912 ar fi produs un adevarat dezastru.

Se pare că în acea regiune expusă cutremurelor, subsolul e și nisipos și aceasta nu e de loc asigurător. Cel mai nimerit lucru, e ca locuitorii să-și construiască case cu un singur etaj, cu temelii adânci și să caute, pe cât se poate, ca temelile să nu fie așezate pe terenuri nisipoase. O casă, ori cât de bine ar fi construită, dacă are două trei etaje și dacă terenul e nisipos, sau moale, aluvionar, va fi expusă să se dărâme ea cea dântăi pe când o casă cu un singur etaj ar fi mai puțin expusă.

În orice caz, regiunea Focșanilor nu e atât de periculoasă, în cât locuitorii să se teamă de un dezastru ca la Messina. La Messina, cât și în alte localități veșnic amenințate de cutremure mari, sunt condițiuni cu totul speciale. E pentru a patra

oară în cursul veacurilor că Messina e reconstruită și poate că nu vor trece 50—60 de ani și va fi din nou distrusă

Victor Anestin.

LITERATURA POPULARA

CE-Î ȘI DORUL!

I

Frunzuliță de dudău,
Mare dealul din Bacău;
Dar mai mare-î dorul meu!
Cine n'are dor pe lume
Vie să-î dai de ia mine...
La mine este isvor
Și-a să prindă și el dor...
Mândruță, ești plec, mă duc.
Pleacă-ți gura să-î sărut,
Șo sărut odată bine
Să-mi fie doi ani de zile
Pân'-oi veni iar la tine!..

(Din com. Albuștii-Mehedinți)

II

— Foate verd' de mărăcine,
Iubește-mă mândră bine
Până sînt pe lângă tine;
Că dacă m'oi depărta
În cale-mi te-î tot uita
Mult ăi plânge și-î ofta...
— Tu te duci, voinic, sărăc
Dar ești ce focul m'oi face?
— Tu puicută, tu faci bine
Că rămăi în sat la tine
Și măi sunt voinic ca mine!
(Manuseris găsit)

III

Frunză verd' de bob, năut,
Am băgat cu cucu-n plug
El să cânte și eu să măn,
Dorul să ție de coarne;
Dragostea să pue boabe;
Mândra albă ca o floare
Să ne-aducă demăncare!..

(Gorj).

N. I. Dumitrașcu

LITERATURA VECHIE

DE LA BUCUREȘTI LA ROȘIORII-DE-VEDE ȘI ÎNAPOI

de P. Ispirescu

— Urmare —

Dar, Dumnezeu să mă ierte, nu știu ce să mai zic, lenea ori nepriceperea au lăsat lucrurile baltă, și așa socotesc că va rămânea până cine știe când, sau pentru vecie.

Fiindcă suntem încă în Rușii-de-Vede, să-mi dați voie, dragii moșului, să vă spun ceva și despre un fel de pașă la chematul căruia sunt supuși mare parte din orășeni: acesta este un căruțaș de meserie, Româr de baștină nu poate fi, după câte îl arată numele ce poartă.

El, cu de la sine-și voe, a înfrunțat o diligență de-adreptul între Ruși și București. Dar numai Dumnezeu s'o facă diligență! Ea trebuie să plece odată pe săptămână. Însă onorabilul cetățean dacă n'are poștă în vreuna din săptămâni să plece la București, rămâne. Uneori vine la două sau trei săptămâni. Te tocmesti cu dânsul, bine, ha! Îți iea arvună, și dacă n'are poștă, nu pleacă. Degeaba-î spu că ai trebuință, că ești silit să pleci, ce-î pasă d-lui. Îți răspunde cu sânge rece, și fără să se sinchisească de ceva, că nu merge. Îi făgăduiești să-î dai nu știu cât. Și cîm e poate să sature pe acest nesățios!

S'apoi, barim, de-ar fi ceva de trăsura lui; o căruță brașovencască, fără arcuri, și mare cât o araba, în care așează, afară de calabalăcuri, cel puțin opt omeni. Roatele uneori sunt legate cu ștreanguri, pe lângă acestea, are niște cai care de-abia târăsc căruța.

Cu această diligență am fost silit să mă întorc la București în toamna anului 1881, când, pe lângă niște saci cu orz, înăuntrul mai erau ni

știu câte bucăți de abale, și peste acestea, pare-mi-se, șase călători. Apoi alții pe chichiță, în codărlă, și până și peste coviltir.

III

Până nu dai cu capul de pragul de sus, nu vezi pe cel de jos, ne cântă zicătoarea poporului, dragii moșului. E bine să fie cineva seamă de povețile cele înțelepte ale străbunilor; căci dacă nu, se pune în primădie de a face încercările ce alții au întâmpinat înaintea noastră, și nu ne putem folosi de povețile lor. Un astfel de păcat am săvârșit și eu, și am pățit-o.

Neumblat, adică necălătorit prin țară, socoteam că tot cu de-al de neica Enache sunt. Știam de la venire că nu-mi trebuise nimic pe drum, și credeam că, de oarece mă întorceam cu diligența, tot așa are să fie: o cainicul de mine!

Totul fiind gata, m'am urcat în diligență, și aidem! În trăsura făcui cunoștință cu mai bine de jumătate de testea de fiinte omenești, bărbați și femei. Dădui bună ziua și imi mulțumiră. Unii din soții mei de călătorie, văzându-mă că sunt numai cu trupul, fără merinde, fără nimic, se încumerseră și-mi ziseră:

— „Cum, nu-ți iei nimic de mănecare pe drum?”

— „Nu! căci vom găsi pe la conace.”

— „Măcar o pâine, ceva.”

— „Nu-mi trebuie nimic.”

Un zămbet de milă se furisă pe buzele mai tuturor din căruță. Ar fi mai voit ei să-mi zică ceva; dar stăpânul diligenței era de față, și tăcură. Pasă-mi-te că știa ei, ce știa. Erau pațiți. Am eșit din oras, apucând pe crâmpeliul de șosea ce duce la București, fără să ne iasă înainte nici iepure, nici popă. De la căpătâiul șoselei, am înaintat pe calea lui Dunnezeu, adică pe vagoșurile făcute de căruțele altor călători înaintea noastră, și pe șleau, alegând totdeauna drumul cel mai bătut. Despre sdruncinături nu vă mai vorbesc; și-le poate inchipui oricine a călătorit cu asemenea trăsură. Stăturăm să facem popas la cărciumă pe deal; și până să dea apă căilor, și să se mai odihnească o lecută, avurăm timp și noi, călătorii, să îmbucăm ceva. Aci la cărciumă se găsi legumă, ouă, brânză, sardele; dar pâine nu. Luați pe bani, de la stăpânul diligenței, și mi astămpărați foamea.

Soții mei rânjeau pe sub mustață, cum se zice; iar mie imi cam căzu nasul. Nu ascultasem povețile lor, vezi. Trăgeam nădejde însă că-mi vor fi scoate din capete sara la gât.

În tot cursul drumului dai de câte un bordei, coala și coala; la toate găsești țuică și tutun; la unele găsești și vin. Dar ce vin? bors, nu altceva; vin de care a bătut Domnul Christos pe cruce. Ba la unele găsești și câte nițică brânză, de s'o tai cu toporul, sau niscaiva pastramă, posmăgită și uscată, de să-ți rupi dinții în ea. Pâine însă de loc.

Ne suim în poreclita diligență și pornim înainte, până ajungem să treacă drumul pe marginea unei păduri. Aci, în cale, am dat peste mai multe cețe de țigan, ce tăbărașeră cu corturile pe câmpie. Se vede că se întorceau la bordeele lor dela munca de vară, muncă ce fac ei prin orașe.

Ți-era mai mare jalea să-i privești. Ei erau însă voioși, cântau și alergau, cei mai junți și copilandri, cu picioarele goale, cu câte o zdreanță pe dânsii, de li se vedea goliciumea, cu părul căzut pe ochi și împăslit, de nu era picătură ar socotesc eu, de când se născuseră. Cei mai în vârstă umblau prin preajma corturilor, unii indeletnicindu-se a așeza sau drege câte ceva pe lângă șatre, alții învățându-și urșii să joace; iar alții sfătuindu-se în grămezii, cine știe la ce, și făcând o halalae, de nu-ți venea să stai ca să-l ascuți.

Cei mai bătrâni și nevestele stău sub corturi, bătrânii tolăniți, sau într-o rână; femeile aprinzând focul sau făcând mămăliga, ori îngrijind de leguma ce fierbea la foc în ulcele. Altele indeletnicindu-se a-și cârpi veșmintele lor și ale copiilor, și altele stând lungite la soare.

Fetele unora din ei nu păreau a fi ale unor oameni trăiți în ticăloșie; din potrivă erau grase și rumene, de parcă se bucurau cine știe de ce traiu îmbelșugat, iară pe fețele altora se vedea cât de colo zugrăvită sărăcia, lipsa, neaverea, cu tot tacâmul lor de neajunsuri. Slabi, jigăriți, nespălați și nepieptănați, supți de necazuri, cu fălcile intrate unele într'altale de macre ce erau, cu trupurile uscate ca niște moaște, cu picioare și mâini subțiratic și pitigăiate, și cu toată ființa lor parcă erau, strujite de asprimele vremilor și de muncă peste firea omenească. Te lua groaza uitându-te la dânsii, cum se țarau ca niște iezme de noapte și ca niște stafii.

Cum văzură diligența, copiii alergară în gloate, unii să se dea peste cap, alții să se facă roată; iar alții să se târnuiască de păr între dânsii, ca să placă călătorilor și să le arunce câte un bacșiș.

Nu le era lor destul, sărmanii, truda ce-și dedeau ca să facă cheful călătorilor, pentru un lucru de nimic; nu le era destul că le săngerase cărnurile pe trupurile lor cele sarbede, dându-se peste cap printre spinii de pe drum, printre ghimpii mărăciniișului de pe marginea pădurii, printre glodurile de noroiu uscat, făcut tun de arșița soarelui, unii din călători își mai băteau și joc de dânsii, mințându-i că le-au aruncat câte un gologan, sau făgăduindu-le că le va da, de se vor trage de păr și altele, făcând haz de credulițea lor.

Când omul își face câte vre-o petrecere, ca să se inveselească, să răză, să mai uite și el cele greutăți și sarchiile vieții, înțeleg și eu; dar a râde și a batjocori pe aproapele tău, pare-mi-se a fi o neomenie.

(Va urma)

THOMAS CARLYLE

CUGETĂRI

Toată munca omenirii este întocmai ca aceea a plutirii. Un întins ocean stă să înghită pe om, și dacă el nu se opune cu mare curaj, se pierde în valurile lui. Dar dacă înfruntă neîncetat, luptând cu bărbății în potrivă-i, atunci vede cum Marea ascultătoare îl duce ca învingătorul ei, la țel. „Așa se petrece cu toate lucrurile, pe cari le întreprinde omul în lume”, zice Goethe.

„A lucra înseamnă a te ruga”; dar în cel mai înalt înțeles al cuvântului, care, prin venerația și poziția tuturor credincioșilor de azi, nu se poate ajunge. Cine însă cu adevărat îl înțelege, acela pricepe profetirea întregului viitor, ultima Evanghelie, care cuprinde în sine pe toate celelalte. Catedrala lui este Biserica nemărginită; acoperișul lui este calea-laptelui; podeaua, covorul verde al pământului și mozaicul mărilor; altarul, tronul stelelor vecinice! Litanile și Psalmii sunt; Faptele mărețe, munciile și suferințele pline de eroism, limba cea mai curată a inimii — a tuturor Fiilor bravi. Muzica sa, sunt vânturile și oceanele, cu notele joase și nearticulate ce străbat vocea soartei și a faptelor.

Natura este o leoaică tăcută, care te orbește contra cerințelor tale, sfărâmându-te furioasă.

O situație ce n'ar fi avut idealul și datorita cuvenită, n'a fost nici odată primită de un om. Da, aici în sărăcia, mizeria și adevăratul dispreț,

FĂURITORII UNIRII

6. NEGRI, M. COGĂLNICEANU, N. KRETZULESCU, GENERAL FLOREȘCU (Baso relief de pe statua lui Vodă-Cuza)

În care tu acum trăiești, aici, sau în altă parte, există idealul tău. În el, poți tu crede, spera, libera și trăi. Nebune! Idealul se află în tine însu-ți și obstacolul de asemenea. Situația este numai materia, din care tu trebuie să-ți plămădești acel ideal.

Ceeace noi numim rău, o să existe în lume atâta vreme, cât timp omul va trăi.

Ceeace surprinde pe om, este lupta sa cu spiritul de contrazicere, care trăește vecinic în el și în afară de el; noi înțelegem prin spiritul rău, slab, sau plin de milă cum se mai numește, acela care trăește în alții și în noi înși-ne. Drumul său este ca al tuturor drumurilor — cel puțin așa spun fizicienii — o continuă cădere.

Niciodată viața omenească n'a fost așa după cum se zice „fericită”, dar nici c'o să fie! În totdeauna ea a fost crezută un vis de Paradis, un pământ bănos, în ale cărui pârâiașe curge vin și'n copaci atârnă cărnași și fripturi; dar asta era numai un vis, un vis de ne implinit.

Un om ce-ar vrea bucuros să muncească și nu găsește de lucru, este poate cea mai grozavă privilegiște, ce ne lasă să vedem neeglitarea fericii dispărute sub soave.

Noi nu putem zice: E deajuns, că fiecare zi își are răul ei! Ca să știm întreg viitorul, iar nu e de datoria noastră; dar, cu credință și prin legătura cu legile deja cunoscute, putem alcătui o parte din acel viitor. Este cu puțință fiecăruia dintre noi, ce-ar vrea o anumită seriozitate de cercetare, să ajungă să vadă ce are de făcut pentru partea sa. Și aceasta, poate s'o facă cu inimă curată, dezvoltând apoi mai departe. Rezultatul general însă, precum și cazul de mai sus, atârnă de o inteligență cu mult mai mare ca a noastră.

Traduse de Nicolae Michail, Berlin

LITERATURA AEROPLANELOR

Mai acum câți-va ani scrisesem pentru un editor din Capitală o broșură despre baloane și aeroplane. Despre acestea din urmă mă ocupam prea puțin, de oarece nu se cunoștea pe atunci de cât succesul fraților Wright. N'a trecut însă un an și iată că Blériot zboară peste canalul Mânecei, se stabilesc apoi mereu recorduri de înălțime. În două-trei ani aeroplancele au un succes colosal, miile și miile de asemenea aparate brăzdează aerul. Teoria aeroplanului, mulțumită aerodinamicii, căpăta temelii din ce în ce mai solide.

Teoria și practica merg acum mână în mână și își aduc foloșe reciproce. S'a ajuns atât de departe, în cât chiar în țara noastră s'a putut întemeia o Ligă aeriană, care numără printre membrii săi pe cele mai de seamă persoane din țara noastră. Vom avea deci o flotă aeriană, căci specialiștii am început să avem destul și mai ales printre ofițerii noștri. Ne e dat de la o vreme să vedem mereu pe deasupra Capitalei uriașele păsări ce sunt conduse de curajoșii noștri aviatori. Oh! și dacă ar ști bucureștenii, că pericolul e înzecit pentru un aviator care zboară pe deasupra unui oraș mare cum e București!

Un român, d. G. Grămătescu, a dat la lumină zilele acestea o scriere intitulată „Aerodinamica și teoria aeroplanului”.

Nu e o scrisoare de popularizare, căci presupune câteva cunoștințe de matematică; are un scop practic și e indispensabilă acelorora dintre români, cari vor să se consacre studiilor serioase cu privire la aviațiune.

Autorul a rezumat teoriile fundamentale și experiențelor aviatorilor celebri și a prezintă aerodinamica „sub o formă suficient de riguroasă, pentru ca să poată servi drept bază în calculele practice”.

Un capitol special asupra istoricului aviațiunii, bogat ilustrat și un altul asupra construcțiunii aeroplanelor sfârșesc această interesantă scriere, care sperăm că va fi primită așa după cum merită să fie.

V. A.

TATA SERGIU

— de LEON TOLSTOI —

I

În decada anilor 40, se petrecu la Petersburg un eveniment care nimi pe toată lumea: comandantul regimentului cuirasierilor împăratului, frumosul prinț căruia toți îi preziceau că va fi aghiotant al împăratului Nicolae I, și pe care cea mai strălucită carieră îl aștepta pe lângă Majestatea Sa, cu o lună înainte de ziua hotărâtă pentru însurătoarea lui cu o domnișoară de onoare, o fată de o frumusețe deosebită și care se bucura de faavoarea particulară a împărațului, își dădea demisia, rupea cu logodnica lui, și intra în mănăstire cu gândul să se călugărească.

Evenimentul acesta părea extraordinar, neexplicabil, pentru cine nu-l cunoștea motivele intime. Dar pentru prințul Stepan Kassatzky totul se petrecuse atât de firesc în cât nici nu-și putea închipui cum ar fi putut face altfel.

Când tatăl lui, colonel în retragere al gardei, muri, încă n'avea douăsprezece ani. Orî cât de greu fu pentru mama lui de a nu-și păstra copilul lângă dânsa, nu vru să înfrângă voința răposatului ei bărbat, care recomandase, în cazul morții lui, ca băiatul să nu fie ținut acasă, ci trimis la Corpul Cadeților. Și ea-l trimise.

Cât despre văduva, se duse la Petersburg cu fiica ei Varvara, spre a trăi acolo unde-l era băiatul și a-l avea lângă dânsa în zilele de ieșire.

Copilul era minunat de bine înzestrat și avea mult amor-proprîu, astfel era cel dintâi la toate, mai cu seamă la matematică, pentru care avea dispoziții deosebite, ca și pentru exercițiile militare și călărie.

Cu toată talia lui mult de-asupra mijlociei, era frumos și svelt. Afară de aceasta, prin purtarea lui, ar fi fost un elev model, dacă nu s'ar fi infuriat atât de ușor. Nu bea, nu făcea chefuri, și era cu deosebire cinstit. Singurul lucru care-l împedea de a fi un model absolut perfect erau accesele de furie ce-l apucau câte odată, și în timpul cărora pierdea cu desăvârșire stăpânirea de sine și devenea o adevărată brută. O dată, era să arunce pe fereastră pe un cadet care-și răsese de colecția lui de minerale. Altă dată se repezise la un ofițer, și se zicea că-l lovide, pentru că acesta își tăgăduia propriile cuvinte și mințea. Ar fi fost de sigur degradat dacă Directorul Corpului n'ar fi năbușit afacerea și n'ar fi mutat pe ofițer.

La optsprezece ani ești ofițer și intri în aristocraticul regiment al gardei. Împăratul Nicolae Pavlovitch îl văzuse când era la Corp, și-l distinsese la regiment; așa că i se prevestea că va deveni aghiotant al împăratului. Și Kassatzky voia din tot sufletul lucrul acesta, nu numai din ambiție, ci pentru că, încă de pe când era la Corp, iubea cu patimă, absolut cu patimă, pe împăratul Nicolae. Orî de câte ori acesta venea la cadet, și venea adesea, orî de câte ori persoana lui înaltă și vânjoasă în tunica militară înainta cu un pas energic, cu pieptul bombat, cu nasul așulin de-asupra mustăților, și favoritele tălate, și, cu glasul lui puternic, saluta pe Cadeți, de-atâtea ori Kassatzky simțea entuziasmul unui îndrăgostit, tocmai ca acela pe care-l simțea mai târziu când își întâlnea obiectul raimei lui. Atât numai că entuziasmul amoros întetit de Nicolae Pavlovitch era mai puternic. Ar fi vrut să-l poată arăta devotamentul lui fără margini, să facă pentru dânsul vre-un sacrificiu, să sacrifice tot, să se sacrifice pe el. Împăratul știa că provoaca entuziasmul a-

cesta și-l provoca într'adins. Se juca cu Cadeții, se impresura cu ei, aci simplu, ca un copil, aci prietenește, aci maestros și solemn. După ultima lui afacere cu ofițerul, împăratul nu spusese nimic lui Kassatzky, dar acesta apropiindu-se de el, îl îndepărtase cu un gest teatral, și, cu sprâncenele încruntate, îl amenințase cu degetul; pe urmă, la plecare, îi zise: „Află că știu tot, dar sunt lucruri pe care nu vreau să le cunosc. Atât numai că sunt aci”, și-și arătase inima.

Când cadeții cari își isprăviseră studiile se prezintară împăratului, nu făcu nici o aluzie la incidentul acesta, și, ca totdeauna, le spusese că se puteau adresa direct lui, îi îndemna să servească cu credință și persoana lui și patria, și adăose că va fi totdeauna cel mai bun prieten al lor. Toți erau mișcați, și Kassatzky, amintindu-și trecutul, plânse cu lacrimi fierbinți și jură să slujească din toate puterile pe țarul lui mult iubit.

Când Kassatzky intră în regiment, mura-sa se duse cu fata ei mai întâi la Moscova, pe urmă la țară. Kassatzky dădu soră-si jumătate din averea lui, și aceea ce-l rămase era tocmai cât îi trebuia pentru cheltuielile lui în regimentul aristocratic în care servea.

La exterior, Kassatzky avea aerul unuia din acei tineri și străluciți ofițeri ai gardei, care știu să-și facă drum în sufletul lui însă, din copilărie, se petrecu o luptă foarte complexă și foarte penibilă, care părea foarte variată, dar care, în realitate, era totdeauna aceeași și consista în a ajunge perfectia și izbândă în tot ce făcea și în a merita laudele și admirația altuia. Era vorba de exerciții militare, de științe, se îndârja până ce merita laudele și era dat ca exemplu altora. De îndată ce isbutise într'un lucru se apuca de altul. Ajunsesse astfel să fie cel dintâi la științe. Băgând de seamă, o dată, când era la Corp, că comisese un non sens într'o conversație în franțuzește, se puse pe lucru și în curând știu franțuzește ca și rusește. Apucându-se să învețe jocul de șah, ajunse, fiind încă cadet, să-l joace în perfecție.

Afară de scopul de căpetenie al vieții, care, pentru el, consista în a sluji pe țar și patria, avea totdeauna dinainte alt scop, și, orî cât de neînsemnat ar fi fost, i se dădea cu totul și nu trăia de cât pentru dânsul până ce-l atingea.

Dar îndată ce scopul propus era atins, se găsea altul ca să înlocuiască pe cel vechi. Aspirația aceea de a se distinge, și, ca să se distingă, să atingă un scop hotărât dinainte, îi umplea toată viața. Astfel, când fu promovat ofițer, își dădu ca scop de a cunoaște în perfecție toate amănuntele serviciului, și, foarte repede, deveni un ofițer model, cu toate că defectul lui, infurierea, care din nou se arăta în serviciul lui, îl făcea să comită acte supărătoare și dăunătoare pentru cariera lui.

Altă dată, simțind, în cursul unei conversații în societate, lipsa lui de instrucțiune generală, se hotări să și-o facă. Se puse pe studiu și ajunse la ce vroia. Apoi îi veni în gând să-și creeze o situație strălucită în societatea înaltă, și învăță să danseze; dansă foarte repede admirabil și în curând fu invitat la toate balurile mari și la câteva serate intime. Această situație însă nu-l satisfăcea. Era obișnuit să fie întâiul, și, în sfera aceasta, era departe de a ocupa acest loc. Societatea înaltă din vremea aceea se compunea, și bănuiesc că totdeauna și pretutindenți e-

tot așa compusă, din patru categorii de oameni: întâia, a bogaților și a curtezanilor; a doua, a celor fără de avere dar care se născuse și trăise la curte; a treia, a celor bogați, care maimuțăreau societatea curții; a patra, a celor ne bogaților, ne aparținând curții, dar care maimuțăreau pe cei din primele două categorii.

Kassatzky nu făcea parte din cele dintâi. Era primit bucuos în ultimele două categorii. De cum începu să frecventeze înalta societate își dădu ca scop o legătură cu o femeie din lumea mare, și, spre marea lui surprindere îl atinse foarte repede. Observă însă repede că cercul în care era primit era un cerc inferior, că erau altele superioare, și că în mijlocul curții, unde totuși era primit, era un străin. Erau politicoși cu dânsul, dar felul cum era primit arăta că nu era dintre ei. Or, Kassatzky vroia să fie acolo ca la el acasă. Pentru aceasta trebuia să fie aghiotant, ceea ce aștepta, sau să ia de nevastă o fată din acel mediu. Ceea ce se hotări să facă. Își puse ochii pe o fată de o frumusețe rară, admisă la curte, nu numai la dânsa în această societate în care vroia să intre, dar de care încercau să se apropie oamenii cei mai sus puși din acest mediu superior. Era contesa Korotkova. Kassatzky începu să facă curte d-rei Korotkova, numai pentru cariera lui. Dar era extraordinar de atrăgătoare și în curând se înamora de dânsa. La început fu foarte rece cu dânsul, dar totul se schimbă repede: se arătă foarte dragă și mama ei îl invită adesea.

Kassatzky își făcu cererea și fu primită. Se miră de ușurința cu care obținuse această fericire, ca și de ceva ciudat, bizar, în raporturile dintre mamă și fată. Era foarte înamorat și orbât, ceea ce-l împiedică să afle ceea ce tot orașul știa, că cu un an mai înainte logodnica lui fusese amanta împăratului Nicolae.

Două săptămâni înainte de ziua hotărâtă pentru nuntă, Kassatzky era la Tzarskoie-Selo, în vila logodnicii lui. Era o zi caldă de Mai. Logodnicii, după ce se plimbaseră prin grădină, se așezaseră pe o bancă, într'o alee de tot plină de umbră. Mary era cu deosebire frumoasă cu rochia ei de muselină albă. Părea personificarea nevinovăției și iubirii. Seda jos, aci plecând capul, aci aruncând câte-o căutătură asupra bărbatului acela frumos care-l vorbea cu o nespusă dragălașie, cu blândețe, temându-se ca cu un gest, cu un cuvânt, să nu rănescă, să nu atingă curăția îngerească a logodnicel lui. Kassatzky făcea parte din acea generație de bărbați din anii 40 care nu mai există acum și care, admitând pentru ei însăși, cu conștiință, și ne blamând, în forul lor interior, necurăția sub raportul sexual, cereau de la femeie o curăție ideală, cerească, și recunoscând această curăție cerească în fiecare fată din mediul lor, se apropiă de ea.

În această părere era într'adevăr o parte de falsitate și ceva vătămător, mai cu seamă în depravația ce și-o permiteau bărbații, dar, față de femeile, această părere se deosebea cu totul de acelea ale tinerilor din epoca noastră care văd în fiecare fată o femeie. Și cred că o asemenea părere era folositoare. În fața unei astfel de venerații, fetele căutau a fi mai mult sau mai puțin zeițe.

Kassatzky avea tocmai o astfel de părere despre femeii și-și privea astfel logodnica. În ziua aceea era cu deosebire înamorat de logodnica lui, fără să simțea nici o dorință pătimașă. Din contră, o privea cu dragoste, ca pe o ființă de neatins. Se ridică în fața ei, în toată înălțimea, cu amândouă mâinile sprijinite pe sabie.

— Numai acum am înțeles toată fe-

ricirea pe care o poate simți un bărbat. Și d-la, tu... zise el surzând sfios, ești aceea care mi-ai dat-o.

Era încă în acea perioadă când tu nu-l era obișnuit, și, cum o privea moralicește de jos în sus, îi era frică să tutuiască pe ingerul acela.

— M'am cunoscut și eu, mulțumită... țic. Am aflat că sunt mai bun de cât credeam.

— O știu de mult. De aceea te-am iubit.

Privighetoarea cânta undeva în împrejurimi; frunzișul copacilor era mișcat de-un vânt ușor.

Îl luă mâna, i-o sărută, și lacrimi îi apărură în ochi. Ea înțelese că-i mulțumea de a-l fi spus că-l iubește. Făcu că-i va poși fără scop, apoi se apropie de ea și se așeză.

— Știi, știu... Dar nu face nimic. M'am apropiat de tine cu un gând ascuns. Vream să mă statornicesc în societate, dar pe urmă... Cât de jonică mi-a părut ținta asta în comparație cu tine, când te-am cunoscut! Nu te supără lucrul acesta?

Ea nu răspunse, mulțumindu-se să-i atingă mâna. Înțelese că gestul acesta însemna: Nu, nu mă supăr.

— Da, uite, ai spus... — Se opri, ceea ce avea să spună părându-i prea îndrăzneț. — Ai spus că m'ai iubit. Cred, dar, iartă-mă, e ceva care te turbură și te jenează. Ce este?

„Acum sau nici odată, se gândi ea. Și-apoi e acelaș lucru, are s'o afle, dar acum n'are să mai plece. A! dacă ar pleca, ar fi teribil!” Și, cu privirea îndrăgostită, se uita la înalta, nobila, mândra lui persoană. Îl iubea acum mai mult de cât pe Nicolae I.

— Ascultă... Nu-ți pot ascunde adevărul... Trebuie să-ți spun tot. Mă 'ntrebi ce este? Este că am iubit...

Își puse mâna pe a lui într'un gest rugător. Îl făcu.

— Vrei să știu pe cine? Pe el. Pe împăratul.

— Toți îl iubim. Îmi închipuiesc că pe vremea când erai la pension...

— Nu, pe urmă. A fost o nebulie... dar a trecut... Trebuie să spun însă...

— Ce?

— Nu, n'a fost nimic... — Cu mâna își acoperi obrazul.

— Cum? Te-ai dat lui?

Ea tăcu.

— Ai fost amanta lui?

Ea tăcea mereu.

Sări palid ca un mort, și, cu buzele tremurând, rămase în picioare în fața ei. Își amintea acum cura Nicolae Pavlovitch, întâlnindu-l pe perspectiva Nevsky, îl felicitase căl duros.

— Doamne! Ce-am făcut!

— Nu mă atingă! Nu mă atingă! O! cât sufer!

Se întoarse de la dânsa și se duse în casă.

Acolo întâlni pe mamă.

— Ce ai, principe? Se opri văzându-i fața în care se urcase tot sângele.

— Ai știut-o, și ai vroit ca eu să acoper această... A! dacă n'ai fi femeie! strigă el ridicând asupra-i pumnul enorm și, depărându-se, fugi.

Dacă amantul logodnicel lui ar fi fost un bărbat oarecare, bar fi ucis. Dar era țarul adorat!

A doua zi ceru un concediu și-și dădu demisia. Se prefăcu bolnav, ca să nu vadă pe nimeni și plecă la țară.

Petrecu vara la moșia lui și-și regulă afacerile. La sfârșitul verii, nu se mai întoarse la Petersburg, ci se duse la mănăstire unde se făcu călugăr.

Mamă-sa îi scrisese ca să-l întoarcă de la pasul acesta hotărâtor. Îi răspunse că vocația religioasă era de-asupra orî cărei alte considerații și că o simțea într'insul. Singură, sora lui, tot atât de orgolioasă și tot atât de ambițioasă ca și fratele ei, îl înțelegea.

NOUILE MARI PREMII

CE SE VOR OFERI DE ZIARUL

„UNIVERSUL“

ABONAȚILOR SĂI LA TRAGEREA DIN LUNA NOEMBRIE, 1921

O splendidă Vilă la Sinaia

«VILA NICOLUE», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai pitorească din localitate

UN ELEGANT DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, al 8-lea dormitor furnizat pentru premiile noastre de *Industria metalică «Marcus»*, Bulevardul Elisabeta, No. 8

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn *Marin V. Ganea*, șos. Mihai-Bravul, 37 și str. Șerbănică, 10. Sucursala cal. Victoriei, 107

O GARNITURA MOBILA DE BAMBU PENTRU SALON

compusă din: 1 canapea, 4 scaune, o masă, o consolă cu oglindă, 2 piedestale cu 2 vase japoneze, cumpărate de la marele magazin E. A. Pucher, Bulevardul Elisabeta, No. 15 (Hotel Princeiar)

Una sufragerie moderna

compusă din: 1 bufet cu marmoră, Sf. Ana, cu geam de cristal pietat, cu oglindă; 1 masă pentru 12 persoane și 6 scaune tapitate și imbrăcate imitație de piele, cumpărate de la marele magazin de mobile «Compania Americană», strada Carol, 74, vis-à-vis de piața de flori, lângă Hotel Dacia

Una bucată pânză de borangic alb, de 9 metri; **una bucată pânză** idem, frez, de 4 metri; **Una bucată pânză** idem, bleu, de 5 metri. Cumpărate de la Exponziția Casei Școalelor.

Un serviciu de ceai, de metal alb fin, argintat și garantat, tat că nu înegrește, compus din: 1 tavă frumos ciselată, cu mânere, și 12 pahare într-o formă nouă și elegantă. Acest serviciu este o podoabă pentru orice casă; **O fructieră** de metal fin argintată, înaltă de 50 centimetri și având 3 glaste pentru fructe și un vas pentru flori; **O fructieră** de metal alb imitând exact argintul vechi, înaltă de 37 centimetri și având un vas mare de cristal pentru fructe. Toate aceste obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de ceasornice și bijuterii en gros și en détail Frații A. & I. Roller, București, str. Smârdan, No. 35, etajul I.

Un serviciu pentru înghețată, de cristal, compus din o cupă mare și 6 farfurioare montate în metal argintat la Christoffe; **Una pungă de argint** veritabil oxidată și cu guri lucrate în mărgăritare, lucrătură artistică de mână; **Una fructieră** de metal, argintată, cu 6 cuște de metal cu lama aurită, pentru desert. Toate aceste obiecte au fost cumpărate de la cunoscutul magazin de bijuterie Th. Radivon, Bulevardul Elisabeta, No. 8 bis.

Un gramofon cu 6 plăci perfecțion, 1 mandolină italiană, 1 muzică de masă cu manivelă, cu 6 cântece, 1 gitară franceză. Toate acestea cumpărate de la vechiul și cunoscutul magazin de muzică N. Mischozniky, furnizorul curții regale, strada Colței, No. 7, București.

Una bicicletă elegantă «Sport», cu roată liberă și frână automată prin contra-pedalare; **Una bușcă** de vânatoare cu două țevi, țevile de oțel «Bayard», din renumita fabrică de arme «Pieper-Bayard». Această armă are patru săvoare de siguranță, țeava stângă choke-bore și poate întrebuița atât pulberea neagră, cât și pulberea fără fum. **Una carabină** semi-automată de mare precizie «Pieper», cu țitul garantat precis. Cumpărate de la marele magazin de arme și biciclete B. D. Zisman, furnizorul curții regale, 44, calea Victoriei, București.

Una mașină de cusut marca Compania Americană, calitate superioară; **Un gramofon**

marca Melodion, Carmen Sylva, cu două arcuri remontabile în timpul mersului, cu 6 plăci marca Premier record. Toate aceste obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mașini de cusut, gramofone și biciclete en gros și en détail Compania Anglo-Americană, strada Carol 50, București.

Un ceasornic de aur, 14 carate, pentru dame, cu trei capace, marcat de Stat; **2 servicii de argint** pentru ouă, compuse fiecare din câte trei bucăți, într-o cutie foarte elegantă; **Una pendulă** elegantă și modernă. Toate acestea sunt cumpărate de la vechiul și cunoscutul magazin de încredere «Ceasornicaria Colței», București, strada Colței, No. 31.

1 armonică italiană, 21 clape, 8 basuri și tonuri de oțel; **1 vioară** fină, cu cutia ei; **1 pelerină** de ploaie, portativă pe ambele părți. Toate acestea sunt cumpărate de la «Compania Generală», mare birou de importățiune, strada Smârdan, 29, etajul I.

2 ceasornice de aur pentru damă; Două ceasornice de aur pentru bărbat, cu câte trei capace; **șase ceasornice** de argint; **șase ceasornice** de metal fin argintate, cu câte trei capace; **trei ceasornice** de metal imitând argintul rusesc; **5 coliere-lănțișoare** pentru gât, de argint veritabil; **una geantă** de alpaca veritabilă.

2 costume de haine (saco), după măsură și alegerea stofei, cari se vor confecționa de cunoscuta croitorie Jacques Grimberg, strada Academiei, No. 23.

Un serviciu de oțel și untdelemn de alpaca veritabil, fin argintat și conținând 5 piese de cristal alb; **una** de oțel, **una** de untdelemn, **una** de muștar, **una** de sare și **una** de piper, pe un suport de metal de toată frumusețea.

Una mașină mare de bucătărie «Ideal», cu 4 ochiuri, din tablă de oțel, cu cazan de aramă, elegant și solid construită, cumpărat de la cunoscuta fabrică de tinichigerie Mihail D. Botez, București, calea Văcărești, 142.

O colecție de legi, compusă din 5 volume, de la d. Ghețu, calea Dorobanților, 100; **una mașină** de călcat pentru croitorie, sistem Sol-Pop, ultima perfecțiune; **o vulpe** de teracotă; **20 plachete** argintate, reprezentând pe Regele și Regina.

Afară de acestea, toți abonații mai primesc gratuit un volum din *Memoriile Regelui Carol I al României* sau un volum din cărțile ce apar în editura ziarului «Universul», tipărite anume pentru abonați.

Prețurile de abonament sunt aceleași: Pe un an lei 18; pe 6 luni lei 9.15 pe 3 luni lei 4.65.

Pentru concursarea la premiile de mai sus, abonații pe un an primesc 30 bonuri, cei pe șase luni 15 și cei pe oină luni, 5. Abonații pe un an participă la două trageri, deci după prima tragere vor primi încă 30 bonuri, pentru tragerea următoare.

Administrația „Universului“ nu întrebuițează încasatori.

Plata abonațiilor se va face direct la casa administrației ziarului, prin mandat postal sau personal.